

A HUNYADI JÁNOS SUGÁRÚT TÖRTÉNETE

PÉTER LÁSZLÓ

(*Szeged, Somogyi-Könyvtár*)

Nevét 1522-től ismerjük: Szentháromság utca volt, s ez maradt egészen 1961-ig. Valószínűleg a benne állott Szentháromság-szoborról. Bizonyos azonban, hogy sokkal régebbi; 1432-ben már megvolt, mert Bertrandon de la Brocquière burgundi lovag megemlékezik róla: „*Szeged városának csak egy utcája van, mely — nekem úgy tetszik — egy mérföldnyi hosszú.*” (A régi francia mérföld [lieue] 4,45 km.)

Nyomvonalá maig azonos: összekötötte a Palánkot és a Várat az alsóvárosi templommal és rendházzal. Ez keletkezésének alapja is. Cs. Sebestyén Károly ezt a folyamatot így jellemzi: „*Az alsóvárosi ősi településű falut a középkori várral összekötő országút mentén sorjában letelepedtek a mindenféle árusok és iparosok, vagy azért, mert nem fértek el a Palánk körülkerített területén, vagy azért, mert üzleti érdekeik Alszeged gazdavárosához fűződtek. Mert ott a faluban magában nemigen volt hely ilyeneknek. Ebből a kettős házsorból lett idővel a két városrészt összekötő utca.*”

Több forrásból ismerjük különféle időpontokból lakóit is.

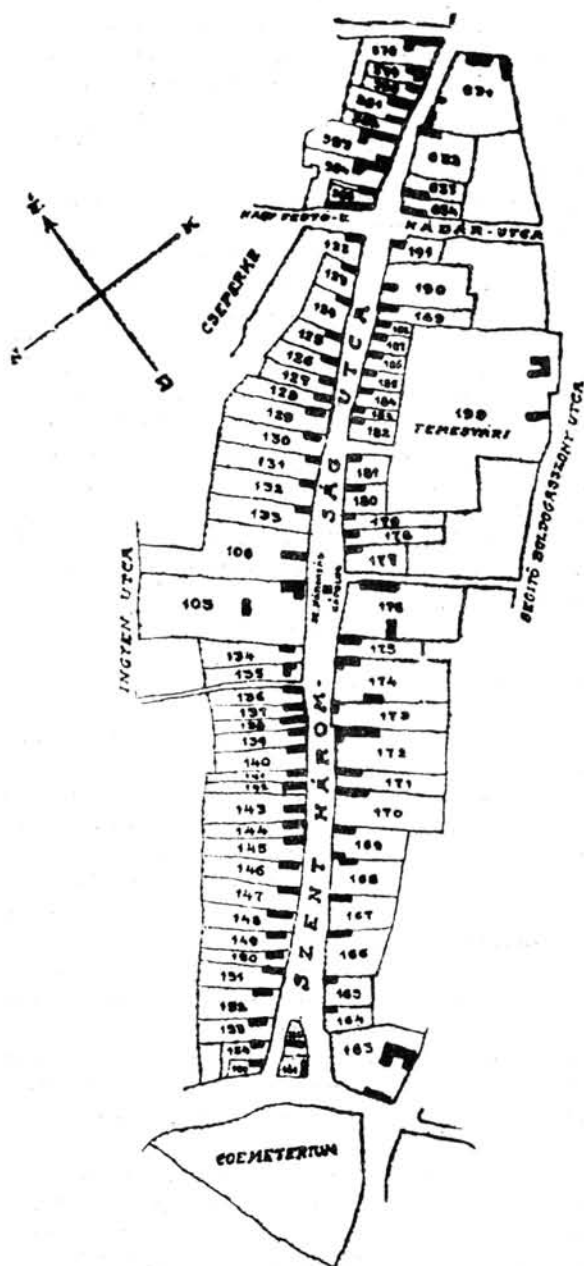
1. Az 1522. évi tizedjegyzék 61 házat, háztulajdonost sorol föl:

Telek János, Kalomár Barnabás, Horváth János, Szekercés Mihály, Deák Bálint, Telekes Illés, Szalay Tamás, Varga Péter, Csapó György, Varga Ambrus, Borothy Tamás, Jannó György, Bácsmegyei Tamás, Hógye Ferenc, Szalacs Péter, Nagy Gellért, Kiss Mihály, Szűcs [Zys] Fülöp, Skolasztikus [?] István, Vékony György, Szalag (Sallak) János, Deres Benedek, Puzs Péter, Varga György, Tóth János, Vid Benedek, Kis Ambrus, Kis Bertalan, Orvos György, Mészáros Miklós, Peyckendy Péter, Fekete (Niger) Ferenc, Becsey János, Kápolnás János, Kis Adorján, Csomor Tamás, Szabó János, Molnár János, Baltazár Tamás, Nagy Bertalan, Tarka Mihály, Török Tamás, Zentay Tamás, Aranyas Vince, Somogyi Balázs, Hagyó Mihály, Hajas Balázs, Deák György, Szitás András, Tóth Bálint, Nemes (Nobilis) Ágoston, Szakáll Pál, Dobos Péter, Kádár János, Finta István, Végi Mihály, Kővágó (Lapicida) Vince, Olajos Bertalan, Bíró László, Bácsmegyei Miklós, Nesze János, Dékán Gellért.

Közülük Telek Jánost és Finta Istvánt juhos gazdának tünteti fel az összeírás, Becsey János és Kádár János nevével meg azt közli, hogy fél hold gabona után adózik, míg a többieknek 6-6 dénárt kellett fizetniük egyházi tizedként.

Az 1553. évi török összeírásból, defterből, annyit tudunk, hogy 74 ház állott benne, tehát a megszállás során nem érhetett pusztulás, mégha a gyarapodás valószínűleg nem ekkor, hanem még a török előtt következett is be. Az utcakapitányunk ismerjük a nevét; gyökeres szegedi vezetéknev, előfordul már 1522-ben is, bár nem ebben, hanem a Szent Dömötör utcában: Babarczy Tamás.

1578-ban már csak 34 házat sorol föl a defter, tehát megfogytakozott a népesség. Lakói ekkor a következők voltak:

Cs. Sebestyén Károly rajza Balla Antal térképe alapján

Kir Máté és fia, János, Tóth Miklós, Tóth János és fia István, Kucsora János és fia, Benedek, Tóth István és fia, Miklós, Mészáros Pál, Sebes István és fiai, János meg Lőrinc, Nagy Ambrus, Igaz Márton és fia, János, Rabos István és fia, ugyancsak István, Petkó Mihály, Gyékény Benedek és fia, Pál, Bojta Dömötör, Kirsta Bakity és fiai, György és István, Suhay János és fia, Pál, Kucsora Berta (azaz Bertalan) és fiai, Máté meg János, Szabó István, olvashatlan vezetéknevű Miklós és fia, Jakab, Szíjártó János és fia, Mátyás, Barcsi Márton és fia, János, meg a testvére, Mihály, Aracsi Tamás meg a fia, György, és a testvére, Atyim, Jure Rajity és testvérei, György, István és Nikola, Mészáros Márton és fia, János, Simon Mátyás, Angyal Lukács és fiai, György és Bálint, Tóth András és fiai, János meg Gáspár, Hegedűs Gergely és fiai, Mihály meg Bálint, Tóth Péter és testvére, Kelemen, valamint fiai, Péter és Gáspár, Kocsonya András és fia, Máté, Gyöngye István, olvashatlan vezetéknevű Ferenc, Gergely Mátyás, Tura István és Farkas Pál.

A névsortanulmányosan mutatja, hogy az utca lakossága fél évszázad alatt alaposan kicserélődött, s azt is, hogy megjelentek benne a török elől idehúzódttszerek. Aracsi Atyim neve pedig már arról tanúskodik, hogy megkezdődött beolvadásuk a magyarságba.

2. Majdnem kétszáz év telt el, amikor 1776-ban a neves térképész, Balla Antal, elkészítette Szeged tüzetes belterületi térképét, s rajta a Szentháromság utcáét, föltüntetve a telkek formáit és tulajdonosaik nevét is. Mégpedig igen érdekes, hogy a tulajdonosok közt sajátos írásmódjával nemzetiségi és szociális különbséget is tesz. A bennszülött szegedi pol-

gárok, földmívelők neve magyarul; a hivatalt viselő uraké latinul (nevük előtt a Dominus 'úr' rövidítésével, amely elé — valószínűleg az egyházi személyek esetében — még a pater 'atyá' titulus rövidítése is járult); az iparosoké, a kereskedőké pedig németül volt a telek rajzába beírva. A térkép másolati példánya — talán helyesbítésül, de esetleg az időközben bekövetkezett változásokat is tükrözve — itt-ott nevekből eltér az eredetitől.

Cs. Sebestyén Károly és Csongor Győző olvasása néhány helyen eltér egymástól; magam is meggyőződtem róla, hogy jogosult mind a kettő: olykor eldönthetetlen, hogy melyik a helyes. Nyomukban az utca ekkori lakóit így vehetjük számba, az Aradi vértanúk teréről a bal — mai számozás szerinti páros — oldalon indulva, majd az utca végétől a másikon — a mai páratlanon — haladva visszafelé:

Az első telek, a 631. helyrajzi, egyben házszámú hatalmas porta, átnyúlt a mai Április 4. útjára is. (Ma kb. a Hunyadi János sugárút 6. és 8. , valamint az Április 4. útja 1. és 3. sz. házak telkeit foglalja magában.) A trapéz alakú portán négy kisebb-nagyobb épület állott, tulajdonosa Gottlieb Wagner volt. Ő és a pár házzal arrébb, a 175.sz. alatt lakó Leopold Wagner Cs. Sebestyén szerint valószínűleg annak a neves szegedi mészáros dinasztiának volt a tagja, amelyről Reizner János Szeged történetében is megemlékezik. Wagner Bertalan pl. 1718-ban a szegedi mészáros-céhnek „remekelt tagja” volt, Wagner Fülöpöt pedig 1730-ban 2 forint bírságra ítélték, mert a font húsból 5 latnyit „elspórolt”. Az 1848-i helyi eseményekben is részt vett a Wagner család. Hogy ezek a későbbi Wagnerekkel milyen rokonságban voltak, Cs. Sebestyén sem tudja, csak azt, hogy a Klauzál téri gazdag Wagnerek nem az ő leszármazottaik.

A 632. számú nagy porta Grosz Pálé volt. Északi szélén állt a ház, végével a Szentháromság utcára. Valószínűleg Grosz Pál (†1810) tanítóé és szintén tanító feleségéé (†1838) volt. Azt is Reiznertől tudjuk, hogy Grosz Pál volt az akkor új, nemzeti iskola III. osztályának tanítója.

Ezután következett a 633. számú keskenyebb telek. Déli szélén állt egy hosszú ház, véggel kifelé: *Cittis*, azaz civitatis (a városé) van beírva, tehát a város tulajdona volt. Rendelgetése ismeretlen; lehetett mészárszék vagy kocsmá is.

A 634. számú ugyancsak keskeny telek háza már a Kádár (a mai Partizán) utca sarkán állott. Tulajdonosa Kolb Ferenc; talán Kolb Ádám városi jegyzőnek (1846-48) vagy Kolb Antal polgármesternek (1871) volt az őse.

Eddig tartott ekkoriban a *Kilpalánk*, az a Külső Palánk, s innen kezdődött Alsóváros. Ez a telekszámzásban is tükröződött. A következő ház már a túlsó sarkon állt, a 191. számú telken. (Ma a 16. sz. ház áll rajta.) Tulajdonosa Szakmári Ádám volt. Ezután következett megint egy nagyobb telek, a 190. számú, Benedek Grim (vagy Grün?) van tulajdonosként feltüntetve, de nem lehet tudni, melyik a vezeték- s melyik a keresztnéve. A 189. számú hosszú, keskeny telek és a rajta levő ház Halász Ferencé volt.

A következő telek rendkívüli kicsinységével tűnik ki: nemcsak az utcafront, hanem a telek mélysége is igen csekély volt, mégpedig azért, mert mögöttük terpeszkedett *P. D. Josephi Temesvári* tulajdona. Ez azonban már a 199. számot viselte, és a Segítő Boldogasszony utcára (a mai Április 4. útjára) szolgált. A 182. és 181. sz. telek között volt egy keskeny kijárója a Szentháromság utcára: ebből lett a későbbi a Kernyi, majd Környe, a Víz (1879) után Zerge, ma Batthyány utca. Temesváry József, Temesváry András városi tanácsnok fia, 1760-ban lett városi postakezelő. Az említett kisebb telkek tulajdonosai pedig a következők voltak: 188. Jenei István, 187. Kecskés István, 186. Boldizsár Antal (Csongor Gy. olvasása szerint András), 185. Kis Samu, 184. Kovács Pál, 183. Tóth Ferenc, 182. Tóth Máté (Csongor Gy.

ezt Mártonnak olvassa). E telek és a következő között volt az átjáró a Temesváry-féle nagy telekre. 181. Varga János, 180. Horváth Ádám, 179. Bihatsi (Biacsi) Ferdinánd (a másolaton Ferenc), 178. Bihatsi József, 177. Tóth István.

Az ezután következő keskeny köz ma is megvan, kiszélesítve: ez a Bokor utca. 1776-ban azonban még nem így, hanem Hajós utcának nevezték. Nyilván azért, mert az utca túlsó végén, 205. sz. alatt, volt Hajós Istvánnak, a bizonyára tekintélyes gazdának nagyobb telke és háza. Mai nevét hasonlóképpen egy másik tekintélyes utcabeliről, Bokor Antal (1771 – 1845) csizmadia céhmesterről, alsóvárosi bíróról kapta. Háza a 46. sz. sarki ház helyén állott.

A Szentháromság utca széles volt: 20-24 m, legszűkebb részén is 18-19 m, és a Hajós utca torkolatánál volt a legszélesebb: 32 m. Külber János szegedi polgár 1721-ben a kiszélesedett utca kellős közepére a Szentháromság tiszteletére kápolnát építtetett. Mivel engedély nélkül fogott hozzá, a hatóság betiltotta az építkezést, ámde gróf Nádasdy László csanádi püspök, aki akkoriban Szegeden székelt, mégis megadta az egyházi engedélyt „*a jó katolikus embernek, ki csak szíve együgyűségében ejtett formai hibát*”. A kápolna azonban mégis útban volt, s utóbb eltűnt, a későbbi térképeken nincs rajta.

A Szentháromság utca elejétől a Bokor utcáig tehát 19 telek és ház volt, ma pedig ugyanezen a szakaszon 23 ház van. 1938-ban még csak 16 volt; minthogy a Batthyány utca kb. egy telek szélességű, a telekbeosztás nagyjából 1938-ban még olyan volt, mint 1776-ban.

A Hajós utca és a Szentháromság utca sarkán következő nagy telek, a 176. számú, Bontz Mihályé volt. Szokatlan hosszú épület állott rajta a mellékutca vonalában, bizonyára nem lakóház, hanem műhely vagy gazdasági épület. Az udvar mélyében állott a rendes méretű lakóház. Eza a telek elfoglalta a mai 46., 48., és 50. sz. házak helyét egészen a nagykörútig.

Ennek a teleknek a szomszédja volt, sokkal kisebb portán, a már említett Leopold Wagnernak a 175. sz. háza. Neki Fölsőtanyán, a mai Őszeséken volt 98 hold földje és a 371. sz. tanyája. A következő megint nagyobb telek a 174. számú volt, sarkos lakóházzal és az udvarban egy második épülettel. *P. D. Joann. Liszka* szerepel a térképen tulajdonosként. Liszka János bizonyára rokona vagy esetleg a testvére lehetett Liszka Gáspárnak (? — 1790), a minoriták házfőnökének és a fölsővárosi plébánosnak (1771—1774, 1780—1783).

A rendesnél nagyobb telkek következtek most egymás után:

173. Bakó Ferenc kis lakóháza a telek északnyugati sarkában, fordított irányban, mint a városi házak, homlokzatával az utca vonalában. Ez a szokatlan elhelyezés, mutat rá Cs. Sebestyén, újítás volt annak idején.

A 172. sz. ház Szegi Ferencé: ez még modernabb volt, mert a hosszú, befelé nyúló házához az utca vonalában épített egy rövidebb szárnyat, L alakúvá téve a házat. A 171. sz. Ladányi Gáspáré, a 170. sz. Sebők Ferencé; a 169. telek rajzában *P. D. Gut. Jan.* szerepel; ezt Csongor Gy. Gál Jánosnak olvassa. A 168. sz. Tóth Antalé, a 167. Bózsó Ferencé, a 166. Hódi Ferencé, a 165. Egresi Ferencé, a 164. sz. pedig Engi Ferencé.

A következő, az utcának ezen az oldalán már az utolsó telek, a 163. számú, megint nagyobb, és három utcai vonala volt: délről már az alsóvárosi templom körül elterülő temető határolta, keletről pedig az itt véget érő Segítő Boldogasszony (később Apáca, ma Lumumba) utca. A keleti szélén volt egy nagyobb U alakú épület, talán kastély, talán a város hódoltságkori tanácsháza; a déli kerítés mellett pedig egy hosszabb, egyenes, valószínűleg gazdasági épület állott. Ez volt az egész utca legtekintélyesebb háza. Ma itt a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola épülete, az

egykori apácazárda és iskola áll. Valószínű, hogy a zárda Lumumba utcai épülete 1873-ban a régi épület fölhasználásával készült.

Ez a telek és a rajta levő két ház ismét valami uraságé lehetett, mert a neve latinul van ráírva. Bár csak ennyi olvasható el: *Dn... Splis Andrasiana*, Cs. Sebestyén szerint ez Andrassy Zsigmond Csongrád megyei alispán házáat jelölheti. A török kitarodása után, 1715-től Szeged volt a megye székhelye, itt laktak a megyei tisztviselők, így Andrassy alispán is. Övé volt egyébként Ányás pusztja, és 1729-ben nádori adományozás címén igényt szerzett Kereset, Csorva és Ötömös pusztákra is, de ezeket egyezség útján átengedte Szeged városának. Andrassy alispán jelentős szerepet játszott Szeged történetében, többek között a kun pusztákért Dorozsmával folytatott nagy pörben is: benne volt 1726-ben a határmegállapító bizottságban.

Az utca a végén tölcésrszerűen 60 m szélességre tágult. Ebbe a deltába volt ékelve két kisebb telek egy-egy házzal. A fölsőnek, a 162. számúnak a rajzában *Andr.* szerepel, tehát valószínűen a szomszédos Andrassy-birtokhoz tartozott. A másíknak, a 161. számú teleknek tulajdonosa Sárkány Mihály volt. A családé volt már a hódoltság óta. (Bálint Sándor közlése.)

A már említett temető, cinterem (coemeterium), amelyben a hagyomány szerint Dózsa György levágott feje porlad, hatalmas háromszögben terült el a templomtól északkeletre. 1860 tájt a falai még megvoltak, noha már 1776-ban a mai alsóvárosi temetőbe temetkeztek. Amikor a templom körül megszűnt a temetkezés, Barátok terének nevezték el a térséget; a Víz után kapta a hamis történeti alapon kifundált Mátyás király tér nevet.

Valahol itt, a mai Rákóczi utca táján, „a téглаegető házak között” lehetett 1726 körül az a „mulatóház”, amelyet a tanács „a piarista atyák szórakozására és az ifjúság üdülésére”, ahogy Reizner mondja, az általa adományozott kertségben építeni engedélyezett, azzal a korlátozással, hogy kocsmát nem nyithatnak benne.

3. A Szentháromság utca nyugati oldalán délről észak felé, a páratlan oldalon visszahaladva a következő telektulajdonosokat találjuk:

155. Vecsernyés Pál kis háza apró telekkel, 154. Onozó József, 153. Szegi (ma Szögi) József, 152. Hódi Mihály, 151. Csányi György, 150. Palotás József, 149. Palotás Gergely, 148. Kazi István, 147. Szekeres János, 146. Ladányi Ferenc, 145. Bite Mátyás, 144. Ladányi Mihály, 143. Lukás Krozinger, 142. Tóth Jakab, 141. Török István, 140. Losontz János, 139. Gábor István, 138. Szabó Pál, 137. Losontz József, 136. Jenei Ferenc. A 136. és 135. sz. telek közt volt egy keskeny átjáró a nyugatra eső Ingen (ma Alföldi) utcába. Ezt a mai Bécsi körút táján levő átjárót később Kürt köznek nevezték. Ezen vezetett keresztül még a múlt század 40-es éveiben a plébániahatár a Palánk és az Alsóváros között.

Az utca végétől idáig fölsorolt telkeken mindegyiken egyformán volt egy-egy lakóház, egyenes, keskeny végével az utca felé, a telek északi határvonalán. A legtöbbnek a vége az utca vonalában állott, de a 154, 152, 149, 148, 146. és 140. számú házak valamivel hátrább álltak az utca kerítésénél.

A Kürt közön túl következő 135. sz. ház is kivétel volt, minthogy Farkas Gáspár L alakú háza nem az utca vonalán, hanem beljebb állott. A következő, 134. számú, Hutzka (valószínűleg Huszka) Imre tulajdonában volt háznak a helyzete megint olyan, mint a többségé.

Ezt követően két nagy méretű telek ékelődött a sorba, de ezek — számozásuk szerint — nem a Szentháromság utcába, hanem a túlsó oldalon húzódó Ingen (ma Alföldi) utcába tartoztak. A 105. számú telek, amely a *D. Ladislai Pétsi* fölírást.

viseli, nagy, két utcára szolgál, és 32 öl széles; északkeleti sarkában, a Szentháromság urtcán, egy L alakú épület, a mélyén pedig még egy kisebb. Pécsi László talán Pécsi Gergely mészárosnak lehetett leszármazottja; Pécsi Gergely 1597-ben volt tagja a szegedi mészároscéhnek. A 19. század elején ezen a telken utcát vágtak keresztül: 1844-ben már Bátor vagy Bátorság utca a neve; Bálint Sándor szerint ingoványos volt, ezért bátorság kellett oda építkezni. A Víz után eltűnt ez a kis utcácska.

A 106.szám alatt megint nagy telket látunk egy házzal a Szentháromság utcára. Tulajdonosa szintén úr: *D. Petri Kászonyi*. Cs. Sebestyén is csak annyit tud róla, hogy tőle kaphatta a nevét a Kászonyi-hegy, mert akkoriban az új szőlőtelepítések az első vagy a legnagyobb ültetőről nevezték el. Ezt a földet éppen akkor telepítették be szőlővel, s Inczeffi szerint a Kászonyi-hegy írásban először 1811-ben bukkan föl.

Ezután sorban tizenkét telek következett; valamennyin egy-egy épület állott, mind a telek északkeleti sarkában, véggel az utca felé. Tulajdonosaik: 133. Bite Mihály, 132. Kiss Gergely, 131. Révész Mátyás, 130. Földi Mihály, 129. Tóth András, 128. Tóth Péter, 127. Lippai Márton, 126. Tóth Jakab, 125. Vég József, 124. Jósó Tamás, 123. Dér Márton, 122. Pitti (Csongor olvasata szerint *Pilli*) Mihály.

Ez utóbbi már saroktelek volt a Kádár (ma Partizán) utca folytatásaként ezen az oldalon nyíló Nagy festő (ma szintén Partizán) utcán. A mai Ady (korábban Szukováthy, még előbb Korcsolyázó) tér helyén nagy tó vagy pocsolya volt: *Lacuna Cseperke dicta*, ahogy a fölírat mondja, azaz a Csöpörkének nevezett tó. Ez valaha kapcsolatban állott a Tiszával: abból az árokból, amely ezt az összeköttetést szolgálta, lett — a benne lakó Nagy Ferenc festőről — a Nagy festő utca, a mai Partizán utcának ez a szakasza.

Az utca túlsó oldala, amint a számozásból kitűnik, már ismét a Külpalánkhoz tartozott: 585. sz. alatt egy 20 öl hosszú ház volt, de tulajdonosa az eredeti térképen nem szerepel. Másolatáról Csongor közli a fölírást: *Szekeres Pista*. Az 584. sz. telek rajzában az első példányon *Harus Michl* olvasható, a másodpéldányon azonban *Hans Michl Schnepacher*, (avagy Csongor olvasatában *Sennepadler*). Az iparosféle tulajdonosnak telke L alakban átnyúlt a Nagy festő (ma Partizán) utcára, a végében kisebb pocsolya volt. Két ház is állott a telken: a telek mélyén egy kisebb, az utcára pedig az L alakú nagyobb. Az 583. sz. Pálffy Józsefé volt: nagy telken 35 m hosszú, L alakú lakóház, szemben vele egy egészen kicsi házikó, szintén az utca vonalában. Pálffy József 1763 és 1765 közt Szeged főbírája volt, s arról nevezetes, hogy később, városi tanácsnok korában, 1785-ben kitették hivatalából, mert nem tudta a kitűzött határidőre a német nyelvet megtanulni. II. József ugyanis fölfüggesztette a megyék önkormányzatát, Szegedet a nagyváradi kerülethez csatolta, s a latin helyett a németet tette meg hivatalos nyelvvé. Akkor már Szeged belvárosa, a Palánk, német iparosokkal és szerb kereskedőkkel volt tele. A kalapos király halála után Pálffy József fényes elégtételt kapott: visszahelyezték állásába. Őt és két társát, Hódy Imrét és Rózsa Vincét, akik „30 s több esztendőig telt hív szolgálatjuk után a német nyelv nem tudása miatt kitétettek volt a belső tanácsból, most újra előbbeni székeiknek elfoglalására, a külső tanács szószólójául, örömkialtások között bévezetettek.” Az új magisztrátusnak — Dugonics Ádám polgármestersége alatt — első intézkedése volt, hogy a jogaiba visszahelyezett latin helyett a magyar nyelv használatát rendelte el. Ettől fogva a város iratait Szegeden magyarul írták!

A Pálffy család Szeged egyik legrégebbi családjára: már az 1522-i tizedjegyzékben szerepel Albertus Pálffy, akinek a Kislatrán utcában, a mai Roosevelttér táján volt háza; Pálffy Benedeknek pedig a Dömötör-templom közelében, a Szántó ut-

cában. Pálffy Balázs juhartó gazdát a Prédikátor utcában írták össze. 1578-ban Pálffy Pál és hasonnevű fia a város Kuviktó nevű részében lakott.

Ezen a Pálffy-féle telken volt egyébként az utca utolsó Víz-előtti háza. Bejárata oly mélyen volt a járdaszint alatt, hogy kapujához lépcsőn kellett lemenni. 1957-ben tűnt el, hogy helyet adjon a 19 lakásos háromemeletes lakóháznak, Borvendég Béla Ybl-díjas építész első önálló szegedi munkájának. Ez az épület (11. sz.) egyben az első, nem „szocreál” stílusú, modern szegedi lakóház.

Az utca következő, 582. számú, házának birtokosa Franz Rab, azaz valószínűleg Rabe vagy Raab. Az 581. sz. telek tulajdonosa Johann Adamovits. Mint látható: Külpalánkban már több az idegen; ez utóbbi valószínűleg szerb kereskedő lehetett. Az 580. sz. telek Andreas Reiszneré; a Sopron megyei Rusztról származó és Szegeden 1776-ban polgárjogot nyert iparos a nagyapja volt Reizner Jánosnak, Szeged történetírójának, a Somogyi-könyvtár és a városi múzeum első igazgatójának. (Ezért is választotta írói álnévül a *Ruszi J.* nevet.)

Az 579. sz. telek ismét Franz Rabé, akár az 582. számú; az 578. számú pedig Sida Mihályé. Ez nagy saroktelek a Kis, a későbbi Nagy Péter (ma Földváry) utca sarkán. Ez volt az utolsó ház a Szentháromság utcában: a következő már a Búzapiac (a mai Dugonics tér terjedelmesebb elődje) házsorához tartozott.

Reizner közléséből tudjuk, hogy azt a házat és telket, amely a mai nyolcemeletes Anna-presszós ház helyén állott, 1857-ben az akkor önállósult református egyházközség megvásárolta, imaházzá és iskolává alakította. A Kálvin téri *kakasos templom* fölépültéig (1883) ez volt a szegedi kálvinisták gyülekezeti helye.

Tömörkény István *A harang beszéde* című emlékezésében az 1879. évi nagy árvízről írva följegyezte: „*A Szentháromság utcában olyan erős játék volt a hullámnak, hogy felszaggatta még a régi, nehéz kövezetet is. Volt ott egy házunk, szép, magasszintes, kétszárnyú épület, szárazkapuval; a hetvenes évek elején onnan kezdtem iskolába járni, hát nagyon jól tudtam, hogy hol van. Mégis, mikor az utcából a víz letakarodott, nem tudtam megmondani, hogy hol volt, a romhalmazt annyira egymás tetejére hányta az áradat.*”

4. Az árvízkor 86 ház volt az utcában, a Tisza pusztítása után csupán 17 maradt meg belőlük: ezek épültek téglából. A többi 69 vertfalú volt vagy vályogból készült, s elmosta őket a víz.

Az újjáépítés keveset változtatott az utca képén: itt-ott kiegyenesítették, párhuzamossá és egyenlő szélességűvé tették házsorait.

A Vízig ez volt Alsóváros főutcája. 1847-ben a Bokor közig, a vasút megindulása (1854) után pedig végig kikövezték. A nagyállomás fölépültéig (1860) a mai rendező — az alsóvárosiak ajkán *randzsér* — töltötte be a személypályaudvar szerepét is. A hozzá vezető út a belvárosból a Szentháromság utcán és folytatásán, a mai Földmíves utcán és Sárkány utcán át vezetett. A távol eső állomáshoz Molnár Antal nyergesmester négy bérkocsit járatott; 1857-től pedig egy ideig omnibusz közlekedett itt. Az utcában igen régi falazott csatorna van, gáz is elég korán volt; mindezek a lakókat ide vonzhatták. A Víz után azonban az utca forgalmát a nagyállomás miatt a mai Április 4. útja, a Szabadka felé irányuló forgalom révén pedig a Petőfi Sándor sugárút hódította el.

A legutóbbi időkig az utca nagykorúton túli vége az alsóvárosi búcsú napján (aug. 5.) sátrakkal volt tele. 1940-ben Móricz Zsigmond is végigsétált rajta, és Bálint Sándor társaságában betért abba a duttyánba, amelynek tulajdonosa Bálint Sándorné volt. (Véletlen névrokonság, nem is alsóvárosi, hanem móravárosi asszonyság.)

5. Az utcában műemlék, műemlék jellegű vagy városképi jelentőségű épület nincs. Az utolsó Víz-előtti házat (11.sz.), mint említettem, 1957-ben bontották le. Olyan ház, amely a Víz előttiinek közvetlenül a Víz utáni újjáépítésével és azóta történt meg-megújításával még ma is áll, a levéltárban őrzött Építési törzskönyvből (1880—1951) következtetve lehet a 29., 34., 57., 58., 60., 62. és 75. számú.

Az utca épületeinek zöme, főképpen a nagykörúton túli szakaszon, közvetlenül a Víz után épült. Ezek jórészt földszintesek, némelyik magasföldszintes alag-sorral (ilyen lehetett Tömörkényéké a Víz előtt, s ez lehetett akkoriban az utca módosabb háztípusa); egy-kettő már egyemeletes. 1880-ban épült a 19., 31., 33., 35., 37., 40., 44., 46., 49., 50., 58., 66. és 70. számú; 1881-ben a 9., 16., 23., 27., 51., 53., 61., 63. számú; 1882-ben a 24., 30., 67., 74. számú; 1883-ban a 7., 47. (a mostani MÁV napköziotthonos óvoda), 69., 71. számú; 1884-ben a 32. számú; 1885-ben a 28. számú; 1887-ben a 62. számú; 1889-ben az 5. és 12. számú; 1891-ben a 25. számú; 1892-ben a 13. számú; 1893-ban a 42. számú; 1898-ban a 36. számú. Közöttük még négynek a kapubejárata fölött látható az alsóvárosi parasztházak jellegzetes napsugárdíszje (24., 35., 62., 69. sz.)

A századfordulótól már csak emeletes házak épültek, és ekkoriban kezdődtek az emeletrá húzások is. 1899-ben a 33. számú, 1910-ben az 5., 9., és 25., számú házat bővítették emelettel. 1900-ban épült föl a Miasszonyunkról elnevezett iskolanőnővérek tanítóképző intézetéül a 76. sz. alatti épület (ma a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola 2. sz. gyakorló általános iskolája), az utcai fronton egyemeletesnek; az udvari szárnyépület már akkor kétemeletes volt. 1913-ban kapott az utca felől is újabb emeletet. 1905-ben épült a 17. és 55. sz. egyemeletes lakóház.

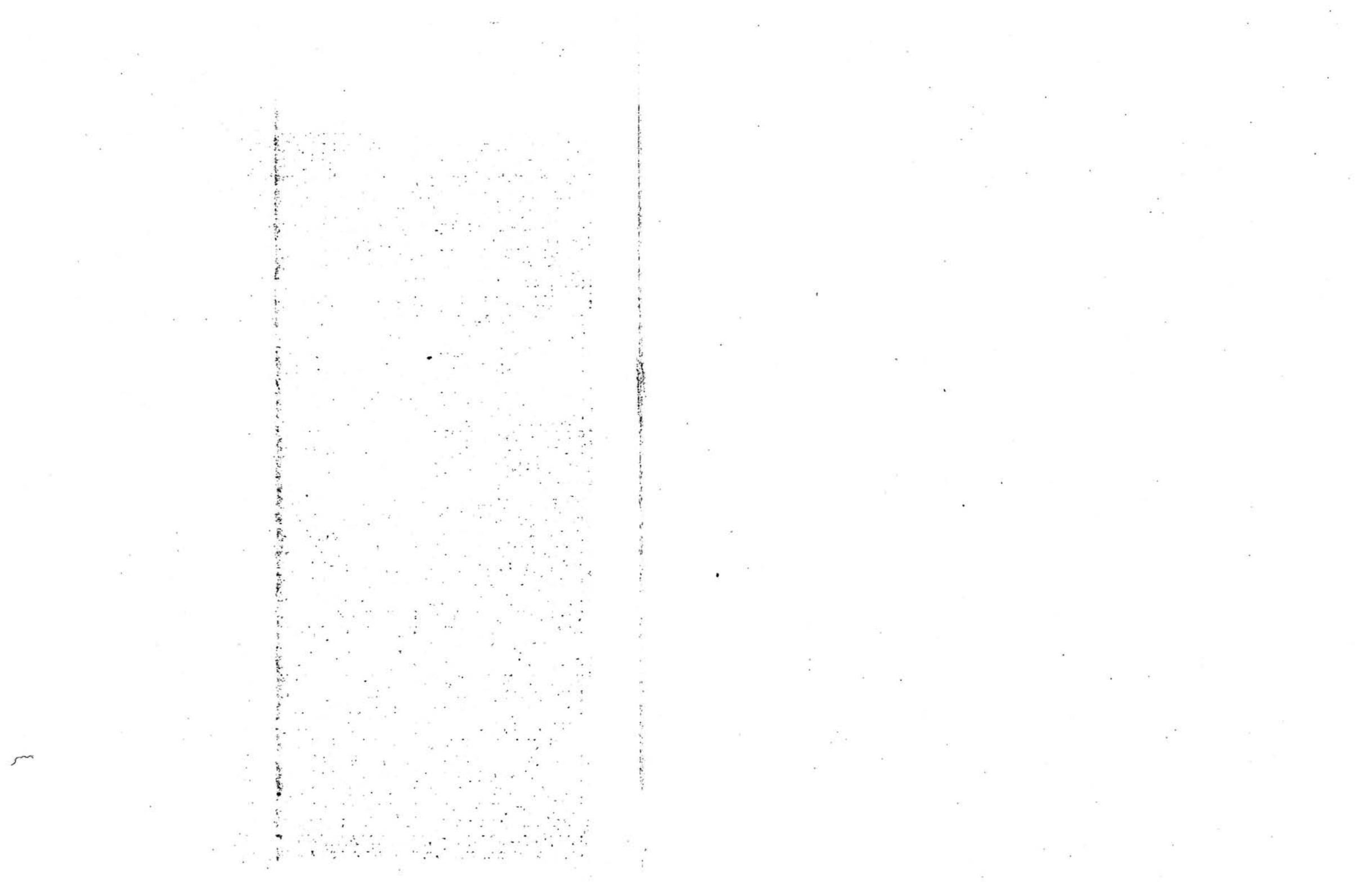

A régi apácaiskolák a 76. sz. alatt (1873—1900)

Az első kétemeletes bérházat az utca és az akkori Gizella tér jellegadó sarkán 1910-ben Raichl J. Ferenc szabadkai építész emelte; ez a mai Bolyai kollégium épülete. Ezt követte 1912-ben Szatmári Mihály kazánkovácsnak a 41. sz. alatt fölépített kétemeletes lakóháza. (1960-ban följújtották, a szecessziós homlokzatot levették, és simára vakolták.) 1926-ban épült a 10. sz. egyemeletes ház, Wottreng Péter szabóé. Ugyanebben az évben építette föl a város az utca első háromemele-

tes bérházát a 4. sz. alatt. 1927-ben épült Zöld Jenő törvényszéki bírónak ugyancsak háromemeletes bérháza a 15. sz., Víz-előtti ház helyén. 1928-ban a 22. sz. alatti háromemeletes lakóházat Vidákovits Kamilló sebészprofesszor építtette. 1929-ben a 8. sz. alatt kétemeletes lakóházat emeltetett — bizonyára saját tervei alapján — Czigler Arnold építészmérnök. Ugyancsak 1929-ben épült föl a Hámán Kató utca sarkán a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola mai épülete: ekkor költözött ide a szomszéd 76. sz. alól a tanítóképző intézet. 1931-ben épült a 43. sz. egyemeletes ház, Farkas Béla egyetemi tanáré, s a mellette levő 45. számú, Báló Istváné.

1937-ben készült el az 1. sz. ház helyén az OTI (később SZTK, ma Városi Szakorvosi) Rendelőintézet (Kopeczky Raoul tervei alapján). 1942-ben épült a 20. sz. alatti háromemeletes lakóház (tervezője és tulajdonosa Méder Dániel). A mellette levő 18. sz. házat szintén ő alapozta, és építtette az első emeletig. Az ötvenes években húzták föl rá a többi. Ezek az építkezések alaposan megváltoztatták az utca elejének képét.

A főlzabadulás után, kisebb följúításokat nem számítva, csak 1957-ben épült az utca első új háza, a már említett 11. számú. 1958-ban SZTK-bővítés címén épült föl a szintén Víz-előtti 3. sz. ház helyén az orvosi ügyeletnek és a felnőtt ideg-gondozónak a rendelőintézettel egybeépült kétemeletes épülete, Illés Lajos építész tervei alapján.

1960 és 1962 között épült föl a 33—47. sz. házak mögötti tömbbelsőben 3 háromemeletes lakóház Komáromy Jánosné építész tervei szerint. (Ezt a háztömböt a 41. sz. házban négy évtizeden át lakott Csefkó Gyuláról, nyelvünk és művelődéstörténetünk nagy tudósáról *Csefkó udvarnak* kellene nevezni.) Ugyanekkor épült be a 39. sz. foghíj a mai háromemeletes lakóházzal Rátky György építész és Szélpál Jenő tervei szerint.

Az 52—66. sz. házak mögötti tömbbelső 2 négyemeletes épületben 144 lakást jelent. 1965-ben lett készen, Kakuzsi József tervei szerint. 1965—66-ban újabb 3 négyemeletes, 240 lakásos lakóépület emelkedett a 49—63. sz. házak mögött; tervezőjük Rédei Ferenc. Végül a negyedik tömbbelső beépítésére 1967 és 1972 között került sor a 65—77. sz. házsor mögött: Kakuzsi József tervei szerint 5 négyemeletes 194 lakásos ház épült ide.

Az utca legnagyobb épülete az 1967-ben fölépült 52—54. sz. nyolcemeletes, 32 lakásos ház a Bécsi körút sarkán, a már szintén említett Anna-presszóé. Bocskai (Bachesz) János építész eredetileg négyemeletesre tervezte, majd Kellner János és Szögi Ferenc építész nyolcemeletesre dolgozta át.

1975-ben épült a 21. sz. alatti háromemeletes társasház Takács Máté építész tervei szerint.

6. Az Építési törzskönyvből és különféle címtárakból összeállítottam az utca 1883 és 1947 közötti lakóinak névsorát. Az adatok esetlegességei, hiányai, pontatlanságai ellenére tanulságosan bontakozott ki, hogy társadalmi színekében a Víz után miként vált a még mezőgazdasági jellegű utca a század elejétől egyre gyorsuló ütemben értelmiségi és alkalmazotti arculatúvá. Eltűntek a gazdálkodók, csak hírmondó maradt mára belőlük, el a bormérők, kovácsok, bognárok, kékfestők; helyükbe vasutasok, postatisztviselők, bírók, katonatisztek, egyetemi tanárok települtek. Ez egyszersmind jelzője annak is, hogy meggyorsult az utca lakóinak, az ide-oda helyezgetett tisztviselőknak, az albérletüket gyakran változtatgató alkalmazottaknak cserélődése is: meglepő, hogy néhány év leforgása alatt is mennyire kicserélődtek egy-egy ház lakói.

A 2. sz. házban, a mai Bolyai kollégiumban, a század elejétől a húszas évek

közepéig különféle elnevezésű katonai parancsnokságok működtek (1919 elejétől 1920. március 1-ig ott székelte a megszálló francia csapatok városparancsnoksága is), és vonzásukra egyre több katonatiszt költözött az utcába. A mostani Ady téri egyetem épülete 1912-ben a MÁV leszálló hivatalának épült: ennek és a nagyállomásnak, a rendező pályaudvarnak vonzására az államvasutak sok dolgozója húzódott ide, majd Trianon után, amikor Szegedre, főként Alsóvárosra és a különféle vasutas telepekre (Hattyastelep, Gyula püspök telep) tömörültek a kicsiny, de biztos fizetésüket, állásukat féltő délvidéki vasutasok, beköltöztek a Szentháromság utcába is, sőt egyesületeik is itt találtak otthonra. A Bécsi körút sarkán levő 47. számú ház, a régi kocsmá, a mai MÁV napköziotthonos óvoda adott helyet nemcsak az Alsóvárosi Iparoskörnek, hanem a Szegedi MÁV nyugdíjasok, Nyugberek és Kegydíjasok Egyesületének, a MÁV Szolgásemélyzet Önségélyző és Temetkezési Egyletének is. (Mindkét elnevezés társadalomtörténeti tanulságú!) A húszas-harmincas években föltűnően megnőtt a nyugdíjasok és nyugdíjas özvegyek aránya az utca lakói között.

Egy-egy ház is sajátos összetételűvé vált. A 4. számú majdnem kizárólag értelmiségiek (városi vezetők, katonatisztek), a 15. számú főként jogászok, bírók, a 22. számú egyetemi tanárok lakóhelye lett: mindezeket az épített háztulajdonosok vonzották.

A 9. sz. házban volt 1899-től Szeged három ún. gyertyásmi konviktusának egyike, „a magyar nyelvterjesztő intézet”: délvidéki katolikus sváb leányok diákotthona, amely Trianon után Szent József fiúnevelő intézetként működött a főlészabadosulás utánig. 1950-től néhány évig az Orvostudományi Egyetem kollégiuma volt; ma lakóház.

Az utca jellegére az iskolanővérek említett zárdája és sokféle iskolája (elemi, polgári, ipari, tanítóképző) szintén rányomta bélyegét. Néhány más iskola tanítói, tanárai is laktak az utcában.

Nemcsak a Víz előtt, hanem utána is, sőt még a főlészabadosulás után is, sajátos iparként élt az utcában a szappanfőzés. A mai Ady, a régi Korcsolyázó tér, azaz a hajdani Csöpörke vizének közelsége miatt fejlődött ki a környéken a kékfestő, szappanfőző és gyertyamártó mesterség. A Szentháromság utcában az Ivánkovits család több tagja is jeleskedett ezekben: Albert (18. sz.), Gyula (23.), Ferenc (27.). Ez utóbbinak cégét vitte tovább 1947-ig (!) Prágai Sándor.

Nagyobb ipari vagy kereskedelmi vállalkozás, vendéglő vagy szálloda sohasem volt az utcában. Az első világháború körüli években a 2. sz. sarki házban működött az Apolló mozi. A kisipar itt jellegzetesen szolgáltató ipar volt mindig: állandóan volt 2-3 borbély, szabó, varrónő, cipész, pék. A kereskedelmet főként kis szatósüzletek jelentették; utóbb a régi polgári borkimérések helyett két-három sarki kocsmá adott teret a mérsékelt élvezeteknek.

7. Az utca nevesebb lakóit érdemes név szerint is megemlíteni. A 2. sz. alatt lakott 1933 körül Miskolczy Dezső egyetemi tanár, az idegklinika igazgatója, Juhász Gyula kezelőorvosa, Állami-díjas orvostudós. A 4. sz. ház falán az 1926-tól haláláig ott alkotó Dinnyés Ferenc (1886—1958) festőművész emlékét hirdeti a márványtábla. Ugyanitt lakott 1930-tól deportálásáig Vér György (1904—1944), a Délmagyarország művelt, kitűnő tollú munkatársa, Juhász Gyula és Móra Ferenc baráti körének a tagja. Szomorú társadalomtörténeti tanulság, hogy 1942-ben már nem újságíróként szerepel a címtárban, hanem tisztviselőként: az „örésgváltás” őt is elűldözte két évtizeden át kiválóan szolgált hivatásától. Egyébként korábban, a húszas években is ebben az utcában lakott: a 16. sz. alatt.

A 12. sz. ház a harmincas évek óta Pálffy-Budinszky Endréé (1901—1968), a város főmérnökéé volt: az ő nevéhez fűződnek Szeged első átgondolt városfejlesztési tervei. 1948-tól haláláig itt lakott Kukán Ferenc (1898—1971) szemézőprofesszor. A 22. számú házban, mint említettem, kiváló professzorok laktak: Darányi Gyula (1888—1958) a közegészségtan; Förster Aurél (1876—1962) a klasszika-filológia; Hermann Egyed (1895—1970) a történelem; Purjesz Béla (1884—1959) a belgyógyász; Széll Kálmán (1884—1952) az elméleti fizika, Vidákovits Kamilló (1879—1967) a sebészet tanára. A 30. sz. háznak a múlt század végétől Kelemen Kálmán (1839—1918) árvaszéki ülnök volt a tulajdonosa: Kelemen Lászlónak, az első magyar színiigazgatónak unokája, a könyvtáralapító Somogyi Károly unokaöccse, a szegedi közéletben szerepet játszott Kelemen Béla nagybátyja. A 37. sz. alatt lakott a harmincas-negyvenes években Heksch Nándor (1886—?) szobrász- és ötvösművész. A 39. sz. alatt állott régebbi házban dolgozott a húszas években Dobó Miklós (1897—1962) cipész, a főlsszabadulás előtti forradalmi munkásmozgalom neves harcosa.

A 40. sz. házban szerkesztette Hungara Esperantisto című folyóiratát a harmincas években Thurzó Péter (1870—1934) MÁV főintéző, az eszperantó tanításának világszerte ismert apostola. Ugyanitt lakott Baranyai Gyula (1858—1932) ny. polgári iskolai igazgató: felesége Bartók Béla édesanyjának barátnője, s e révén a család Bartók szegedi vendéglátója 1906-ban. (Akkor még nem itt, hanem a mai Április 4. útja 6. sz. alatti iskolában, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola mostani épületében laktak.)

A 41. sz. ház falán emléktábla hirdeti, hogy negyven éven át, haláláig ott élt és alkotott Csefkó Gyula (1878—1954), a magyar szólásfejtés klasszikus tudósa. A 44. sz. házban lakott a Víz után Menner János (1864—1923) zeneiskolai zongoratanár, a helyi zenei élet érdemes munkása, a Szegedi Polgári Dalárda karnagya. A 47. sz. alatt lakott a tízes években Szász Gyula (1864—1944) tanító, később a Szent György téri (a mai Dózsa György) iskola igazgatója, aki a szegedi múzeum néprajzi gyűjteményének megalapozásában Tömörkény mellett mint a múzeum külső munkatársa említésre méltó érdemeket szerzett.

Az 53. sz. házban nevelkedett 1902 és 1906 között özvegy édesanyja szárnyai alatt Vasváry Ödön (1888—), a későbbi amerikai református lelkész, az amerikai magyarság történetének kutatója, aki egyedülállóan gazdag dokumentum-gyűjteményét szülővárosának, a Somogyi-könyvtárnak hagyományozta.

Tudósokon, művészekén, egyetemi tanárokon kívül is volt néhány jellegzetes alakja az utcának. Ilyen mindjárt Vasváryék szomszédságában, az 51. sz. alatt, Hajnal István bérkocsis, törvényhatósági bizottsági tag. 1911-ben még itt lakott fia is, szintén Hajnal István (1886—1961) ügyvéd, tartalékos főhadnagy; az első világháború végén két magyar írónak is, Tamási Áronnak, és Kahána Mózesnek századparancsnoka volt. Mind ketten fölemlégettek kíméletlenségét. Később a Széchenyi térre tette át irodáját.

Az 55. sz. ház hosszú időn át (1911—1942) volt Hattyasi Gyula neves lakatosmesteré. Vasmunkái iparművészeti értékűek voltak. Hasonlóan híresek a harmincas évektől az ötvenes évekig az 58. sz. házban dolgozó Fejős Pál lakatos kovácsoltvas munkái. A házat díszítő hatalmas cégére ma is az udvarban látható.

Az utca leghosszabb ideig ott élő lakója Hrazdil Ede lehetett. A 29. sz. ház bizonnyára már a Víz előtt az övé volt; az 1883. évi címtár kovácsként, az Építési törzskönyv puskaművesként emlegeti, de ugyancsak 1883-tól 1933-ig valamennyi forrás ecetgyárosnak mondja. Több mint fél évszázadon át! Özvegye még 1947-ben is ott

élt mint ecetkereskedő. A mai lakók közül Jász Tivadar megyei sportfőorvos négy évtizede él a 28. sz. házban.

Érdekes, hogy országosan vagy akár csak helyben jelentős személyiség szülőházáról nem tudunk ebben az utcában. Újabban pedig a nagy emberek is a klinikán születnek. A nemzetközi hírnevű Erkel-díjas zeneszerzőnek, Durkó Zsolt-nak (1934—) szülei az ő születésekor a 15. sz. alatt laktak; a jótollú publicista, költő és elbeszélő, Iszlai Zoltán (1933—) pedig születésétől 1950-ig a 41. sz. házban nevelkedett. Ennek a háznak légkörét idézi *Kompánia* című kötetének (1976) elbeszélés-fűzére.

8. Cs. Sebestyén Károly 1928-ban ezt írta a Szentháromság utcáról:

„Valami különös véletlen mentette meg ezt az utcát attól, amiben valamennyi utcája a városnak részesült, hogy ti. nevét más útvonalra adják, vagy átkereszteljék más névre. Úgy látszik, csak a tiszta véletlennek köszönhetette, hogy immár négyszáz év óta megtartotta eredeti nevét.”

Nem sejtette, hogy a Szentháromság utcán még ezután teljesedik be a többi szegedi utca általános végezte. Miután az ötvenes évek közepén pár évig néme-lyek önkényesen Felszabadulás útjának próbálták nevezni, de ez nem vált hivata-lossá, 1961. március 3-án megdondolatlanul, elhamarkodottan Hunyadi János sugár-útra változtatták a nevét.

Semmiféle szempont nem tette megokolttá, hogy Szeged legjelentősebb múltú, legősibb utcájának nevét, amely átvészelte a törököt, osztrákot, Horty-rendszert, Rákosi-korszakot, éppen most, amikor múltunk értékeit már tudatosan őrizzük, védjük: hagyjuk elveszselődni. Hunyadi Jánosnak van tere Szegeden, a Hunyadi tér; az új elnevezés tehát azért is elhibázott volt, mert a párhuzamos neveket éppen-séggel csökkenteni kell, nem pedig szaporítani. A *sugárút*nak különben is egyenes-nek kell lennie, ez az utca pedig kissé megtörik a közepén, tehát helyesebb volna az *utca* elnevezésnél maradni. (Az Április 4. útja viszont visszakaphatná *sugárút* nevét, mert ez viszont rászólgál egyenességével, szélességével.)

Az át nem gondolt, elsietett intézkedéssel Szegednek az 1522-i tizedjegyzékben szereplő és 450 éven át fönmaradt utolsó utcanéve is eltűnt.

IRODALOM

- Reizner J., Szeged története. Szeged, 1899—1900. 1—4. köt.
Cs. Sebestyén K., Szegedi utcák. Szeged, 1928.
Cs. Sebestyén K., Szeged legrégebbi utcája: a Szentháromság utca 160 év előtt. *Délmagyarország*, 1938. december 25, 1939. január 1.
Inczefi G., Szeged környékének földrajzi nevei. Bp. 1960.
Bálint S., Az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetéknevei. Bp. 1963.
Csongor Gy., Balla Antal XVIII. századi szegedi kéziratos térképe. II. rész. Alsóváros. MFMÉ 1969/1. 269—286.
Csongor Gy., Balla Antal XVIII. századi szegedi kéziratos térképe. III. rész. Vár és Palánk. MFMÉ 1970/1. 213—226.
Péter L., Szegedi személynevek 1578-ban. Néprajz és Nyelvtud. 17—18. 1973—1974. 231—263.

GESCHICHTE DER JÁNOS HUNYADI-STRASSE IN SZEGED

von

László Péter

Die János Hunyadi-Strasse (bis zum Jahre 1961 Strasse der Heiligen Dreieinigkeit genannt) ist die älteste Strasse der Stadt, die bis heute ihre ursprüngliche Spurlinie behalten hat. Sie verband das Zentrum (Planke 'Palánk' und Burg) mit dem Stadtteil Alsóváros (Unterstadt). Namenslisten ihrer Bewohner sind uns aus dem Zehntenregister des Jahres 1522, dem türkischen Defter aus dem Jahre 1578, dem Ballaschen Stadtplan des Jahres 1776, ferner in den Jahren 1887—1947 aus verschiedenen Adressbüchern überliefert worden.

Nach der Überschwemmungskatastrophe im Jahre 1879 verlor sie im Stadtverkehr zugunsten der heutigen Strasse „Der 4. April“, und der Sándor Petőfi-Strasse an Bedeutung. Da sind keine Baudenkmäler aufzuweisen; das letzte Gebäude aus der Vorkatastrophenzeit (Nummer 11) wurde im Jahre 1957 abgerissen. Vier von ihren Häusern (Hausnummern 24, 35, 62, 69) haben heute noch das typische Sonnenstrahlmuster. Seit Jahrhundertwende wurden hier Mehrstockwerkhäuser errichtet; der erste Zweistöckerbau wurde im Jahre 1900, ein Dreistöckerkhaus im Jahre 1926 erbaut.

Das Ambulatorium unter Hausnummer 1 entstand im Jahre 1937, das Gebäude Nummer 3 erfuhr im Jahre 1958 eine Erweiterung. Das größte Haus der Strasse ist das Achtetagengebäude (Hausnummer 52—54), erbaut im Jahre 1967, und zuletzt wurde die Nr. 21. im J. 1975 gebaut.

Vom Jahrhundertsbeginn an wurde die Strasse landwirtschaftlicher Prägung allmählich zur Wohnstätte von Beamten, Angestellten. Als später charakteristische Bewohner, wurden hier Eisenbahner, Militärs, Kleinbeamte und Universitätsprofessoren ansässig — unter letzteren auch viele weltberühmte Wissenschaftler.